

סיכום סוגיית "גוד אסיק"

בגמרא: סוכה דף ד, ב

היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים, ויש בו הכשר סוכה, סבר אביי למימר: גוד אסיק מחיצתא. אמר ליה רבא: בעינן מחיצות הניכרות, וליכא.

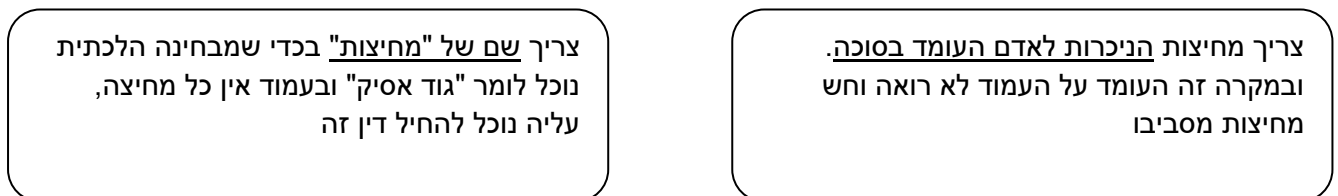
מצינו דיון בנושא עמוד רחב באופן המספק הכשר סוכה, המצוי במרכז סוכה הגבוהה מעשרים אמה, אולם גובה הסכך מעליו הוא פחות,

אביי "סבר למימר" שכשר מטעם "גוד אסיק..." ורבא טוען שלא כשר שהרי "בעינן מחיצות ניכרות וליכא". מלשון הגמרא נראה שאביי העלה רק "הוא אמינא" וכששמע את סברת רבא חזר בו. (עיין פני יהושע שסובר כך)

חקירה: מה פירוש "בעינן מחיצות ניכרות"

ניתן ללכת בשני כיוונים יסודיים:

בעינן מחיצות ניכרות

ואולי ההבדל הוא במיקוד של דברי רבא

הגמרא ממשיכה ודנה במקרה נוסף:

תנו רבנן: נעץ ארבעה קונדיסין וסיכך על גבן, רבי יעקב מכשיר וחכמים פוסלין.

מדובר במחלוקת תנאים. מדוע הובאו הדברים בסמיכות? כנראה בשל דין משותף ביניהם והוא "גוד אסיק" שאולי צריך להחיל גם ב"נעץ קונדיסין".

ממשיכה הגמרא:

אמר רב הונא: מחלוקת על שפת הגג, דרבי יעקב סבר: אמרינן גוד אסיק מחיצתא, ורבנן סברי: לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא. אבל באמצע הגג – דברי הכל פסולה. ורב נחמן אמר: באמצע הגג מחלוקת. איבעיא להו: באמצע הגג מחלוקת, אבל על שפת הגג – דברי הכל כשרה. או דלמא: בין בזו ובין בזו מחלוקת? – תיקו.

פה מצינו מחלוקת רב הונא ורב נחמן (כנראה דור שני לאמוראים) בהבנת מחלוקת התנאים:

נעץ ארבעה קונדיסין וסיכך על גבן

וחכמים פוסלין	ר' יעקב מכשיר	
גם על שפת הגג חכמים פוסלים כי : לא אומרים גוד אסיק	דווקא על שפת הגג כי אומרים : גוד אסיק	רב הונא
באמצע הגג לכולי עלמא פסולה כי אי אפשר לומר "גוד אסיק"		
חכמים פוסלים באמצע הגג	באמצע הגג מכשיר ר' יעקב (משום "דיומדין")	רב נחמן
מה בשפת הגג? לא ברור. תיקו.		

ננסה לנתח את הדעות בסוגיה. לדעת רב הונא לר' יעקב אומרים "גוד אסיק" על שפת הגג. וקשה – הרי לא למדנו בתחילת הסוגיה (דברי רבא) ש"בעינן מחיצות הניכרות"? והרי מי שעומד על שפת הגג לא רואה שום מחיצה???

ופה התשובה קשורה לחקירה שלנו:

לחכמים: "בעינן מחיצות הניכרות" לעיני האדם הנמצא בסוכה. ובמקרה של הגג, אכן הנמצא לא חווה מחיצות. ולכן יפסלו חכמים את הקונדיסין במקרה זה

לר' יעקב – מחיצות הניכרות הן "שם מחיצה" ההלכתי. לכן, בשונה מעמוד, בבית שמתחת הגג יש אכן מחיצות ממש עליהם ניתן להחיל את הכלל "גוד אסיק", למרות שמי שעומד על הגג לא חש כלל במחיצות

גרסת הגאונים בגמרא:

לעומת הגרסא בגמרתינו, מביא הרא"ש (פ"א סי' ו') והר"ן על הריף (דף ב,א ברי"ף ד"ה "וגרסינן תו בגמרא") את גרסת הגאונים (רב האי גאון) הגורסת בשונה את דברי רב נחמן. כך כתוב ברא"ש:

אבל רי"ץ גיאות ז"ל כתב דרב שרירא גאון לא גריס לאיבעיא להו אלא הכי גרסי' ורי"ג אמר באמצע הגג מחלוקת אבל על שפת הגג דברי הכל כשירה ופסקינן כר"ג. וכן כתב (הרמב"ן) [הרמב"ם] ז"ל נעץ ד' קונדסין על ד' זוויות הגג וסיכך על גבן הואיל והסכך על שפת הגג כשירה ורואין את המחיצות התחתונות כאילו עולות למעלה על שפת הסיכוך ובכל הספרים שלנו ישנה הבעיא הלכך לא סמכינן אגירסת רב שרירא להקל וכן פסקו רבינו ישעיה וה"ר אבי"ה ז"ל. דבין באמצע ובין על שפת הגג פסולה:

כלומר: ישנה גרסה אותה מקבל הרי"ץ גיאת ורב שרירא גאון, ושם מבואר שלדעת רב נחמן על שפת הגג אין מחלוקת בין ר' יעקב לחכמים ולכו"ע הסוכה כשרה!!!

המשמעות להלכה של הגרסאות השונות:

כך כתב הרא"ש הנ"ל:

ובכל הספרים שלנו ישנה הבעיא הלכך לא סמכינן אגירסת רב שרירא להקל וכן פסקו רבינו ישעיה וה"ר אבי"ה ז"ל. דבין באמצע ובין על שפת הגג פסולה:

כלומר, מכיוון שלדברי רב נחמן על שפת הגג לא ברור אם כו"ע מכשירים או פוסלים, ועלתה בתיקו, הרי למעשה צריך להחמיר.

ברמב"ם ישנה לכאורה סתירה (סוכה פ"ד, יד)

בנה בה עמוד ויש בו הכשר סוכה פסולה, שאין אלו מחיצות הנכרות ונמצא על גב העמוד סכך כשר בלא דפנות.

ומצד שני כתב (סוכה פ"ד, יא)

נעץ ארבעה קונדיסין על ארבע זוויות הגג וסיכך על גבן הואיל והסיכוך על שפת הגג כשרה ורואין את המחיצות התחתונות כאילו הן עולות למעלה על שפת הסכך. השגת הראב"ד – נעץ ארבעה קונדיסין על ארבע זוויות הגג וסיכך על גבן הואיל והסיכוך על שפת הגג. א"א זה אינו מחוור לאפילו לרב נחמן/סוכה/ (ד) קאי בתיקו ולחומרלא.

והרי, אם אומרים "גוד אסיק", מדוע הרמב"ם פוסל ב"בנה בה עמוד"?

והתשובה כפי שכבר העלנו:

לרמב"ם – בדין "גוד אסיק" צריך "מחיצות ניכרות" – לפי הפירוש ההלכתי – שיהיה "שם מחיצה" עליה ניתן להחיל את דין "גוד אסיק". ולכן ב"בנה בה עמוד" אין שום מחיצה שהרי העמוד מלא ולכן לא נאמר "גוד אסיק". אבל בנעץ ד' קונדסין על הגג – הרי ישנם מחיצות מתחת לגג. מבחינה הלכתית יש על מה להחיל את "גוד אסיק" ולכן הוא פועל.

לעומת זאת – הפוסקים כראב"ד וכרא"ש וסיעתם – מבינים ש"בעיני מחיצת הניכרות" מורה על מצבו של האדם בסוכה, שצריך להרגיש ולחוש שיש בסוכתו מחיצות, ולכן על שפת הגג הם יפסלו, למרות שישנם מחיצות מתחת לגג

ממשיכה הגמרא ומקשה על שיטת רב הונא

מיתבי: נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן, רבי יעקב מכשיר וחכמים פוסלין. והא ארץ, דכאמצע הגג דמי, וקא מכשיר רבי יעקב! תיובתא דרב הונא תיובתא. ועוד: באמצע הוא דפליגי, אבל על שפת הגג – דברי הכל כשרה, לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא בתרתיה? – אמר לך רב הונא: פליגי באמצע הגג, והוא הדין על שפת הגג. והאי דקמיפלגי באמצע הגג – להודיעך כחו דרבי יעקב, דאפילו באמצע הגג נמי מכשיר.

הגמרא מביאה ברייתא מפורשת הקובעת שרבי יעקב לא סובר להכשיר רק על שפת הגג, אלא גם על גבי קרקע – המקביל לאמצע הגג!

מתשובת רב הונא שר' יעקב מכשיר הן על שפת הגג והן באמצעו – מובן שטעם ההכשר אינו משום "גוד אסיק" אלא כמבואר בסוף הסוגיה – משום "דיומדין" ברוחב טפח הכשרים כדפנות, דבר שחכמים אינם מקבלים, כך אכן מבואר מהברייתא המובאת בסוף הסוגיה :

תנו רבנן: נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן, רבי יעקב אומר: רואין, כל שאילו יחקקו ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן – נידונין משום דיומדין, ואם לאו – אין נידונין משום דיומדין. שהיה רבי יעקב אומר: דיומדין סוכה טפח. וחכמים אומרים: עד שיהו שתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח.

סיכום הדעות למסקנת הסוגיה על הגרסאות השונות ושיטות הראשונים:

- א. **רב הונא** – ר' יעקב מכשיר על שפת הגג וכן באמצעו משום דיומדין (ולכן אינו נזקק לדין גוד אסיק אף בשפת הגג) בעניין זה בוודאי אין חולק בראשונים. נראה שאין הלכה כרב הונא
- ב. **רב נחמן** – שנפסקה הלכה כמותו בסוגייתנו: לגרסת גמרתינו וכן הראשונים ההולכים בדרך זו – רא"ש ר"ן ראב"ד - להלכה מחמירים בגלל התיקו בדעת רב נחמן ולא אומרים "גוד אסיק" בכל המצבים בסוגייתנו. לגרסת רב האי גאון, רי"ץ גיאת והרמב"ם – רב נחמן מכשיר על שפת הגג לכו"ע. (הן לר' יעקב והן לחכמים) מדין "גוד אסיק" דווקא (שהרי אם היה מכשיר מדין דיומדין – לא היה מחלק בין שפת הגג לאמצע הגג) וכן הלכה לדעתם.

סיכום ההבנות בדין גוד אסיק ומחיצות הניכרות:

- א. לדעת רוב הראשונים שפוסקים לחומרא, ואינם מכשירים בנעץ קונדיסין בשפת הגג – נבאר שלדעתם בעיני מחיצות ניכרות – דהיינו שבסוכה יהיה ניכר

לעומד ושוהה בה שיש לסוכתו מחיצות ממש. לכן במקרה של "נעץ קונדיסין" הסוכה תהיה פסולה אע"פ שישנם מחיצות למטה מהגג. זהו כנראה דין מדיני סוכה.

ב. לדעת ההולכים בשיטת רב האי גאון, (וביניהם הרי"ף גיאת והרמב"ם) במקרה שישנה מציאות שניתן להחילה עליה "שם מחיצה" כגון מחיצות בית שמתחת לגג, הרי אע"פ שלנמצא על הגג למעלה אין כל חוויה של "מחיצות ניכרות" הרי ניתן להחיל דין "גוד אסיק" והסוכה תהיה כשרה במקרה שנעץ קונדיסין על שפת הגג. (זהו דין הקשור לדיני "גוד אסיק")

להלכה:

פסק בשו"ע (או"ח תר"ל ס' ו):

נעץ ארבעה קונדיסין בין באמצע הגג בין על שפת הגג וסכך על גבן פסולה. ויש מכשירין בנעץ על שפת הגג משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא

ומכללי השו"ע "סתם ויש – הלכה כסתם" וכן פסקו האחרונים (עיין מ"ב ס"ק ל"א)

ובדיעבד בנעץ על שפת הגג – כשאין סוכה אחרת הביא בפרי מגדים שישתמש בסוכה ללא ברכה (מובא בשער הציון ס"ק ל)

השוואת דיני "גוד אסיק" בין שבת לסוכה:

עיין חידושי הגר"ח על הרמב"ם סוכה פ"ד הי"א וב"רשימות שיעורים" לגרי"ד סולוביצ'יק דיון מרתק ביותר